

Pažangios kompetencijos Europos paslaugų senjorams sektoriuje

2014-1-CZ01-KA202-002058

**VYRESNIO AMŽIAUS ŽMONIŲ PASLAUGŲ SEKTORIAUS DARBUOTOJO UGDYMO
KURSAS**

Pagalbos gyvenamoje aplinkoje paslaugos vyresnio amžiaus asmenims Modulis nr.6

Pagrindinės pagalbos gyvenamoje aplinkoje sąvokos

1. Pagrindinės pagalbos artimoje aplinkoje sąvokos

“Išmintis ateina su išgyventomis žiemomis.” – Oscar Wilde

Iškilus naujiems poreikiams, žmonija turi išskirtinį gebėjimą visuomet rasti sprendimus. Pirmosios pagalbines regos priemonės buvo išrastos maždaug 1000-aisiais metais po Kristaus ir buvo vadinamos skaitymo akmenimis. Tai buvo ant rašytinio teksto dedama raidės optiškai padidinanti stiklinė sfera. 1808 m. italas Pellegrino Turri sukonstravo pirmąją rašomąją mašinėlę, siekdamas, jog jo akla draugė, grafienė Carolina Fantoni da Fivizzano, galėtų savarankiškai rašyti. Aleksandro Grehamo Belo patentas telefonui 1876 m. tebuvo šalutinis studijų produktas, dirbant su klausos negalią turinčiais žmonėmis. Pastaraisiais metais Viskonsino-Madisono universiteto profesorius Gregas Vanderheidenas sukūrė pirmąjį komunikacijos prietaisą nebyliams ir iki šiol tęsia savo darbus, siekdamas, kad pasaulinis tinklas taptų prieinamesnis negalią turintiems žmonėms. Informacinių ir ryšių technologijų pažanga prisideda prie sveikatos priežiūros ir rūpybos paslaugų teikimo nuotolinių būdu, o pažeidžiamiesiems žmonėms tampa vis paprasčiau likti nuosavuose namuose, užuot laiką leidus ligoninėse ar slaugos namuose.

Pagalbinės technologijos yra griežtai apibrėžta daugiadisciplininė sritis, jungianti viso pasaulio akademines institucijas, inžinierius, mokslininkus, gydytojus ir visuomenę.

Vienas iš didžiausių žmonijos pasiekimų – ilgaamžiškumas. Žmonės gyvena ilgiau dėl gerėjančios higienos, mitybos, pažangos medicinoje, sveikatos priežiūroje, švietimo ir ekonominės gerovės. Visuomenė laikoma senėjančia, kai vyresnio amžiaus žmonių skaičius tampa proporcingai didesnis už likusių gyventojų dalį. Pasaulinio masto senėjimas, sukeltas mažėjančio vaisingumo rodiklių ir augančios gyvenimo trukmės, yra plačiai paplitęs ir precedentų neturintis žmonijos istorijos reiškiny.

Jungtinės Tautos prognozuoja, jog iki 2050 m. 60-ties ir vyresnių žmonių skaičius pasaulyje išaugs nuo 688 mln. (2006 m. statistika) iki 2 mlrd. (22 proc. pasaulio gyventojų). Pirmą kartą istorijoje, vyresnio amžiaus žmonių bus daugiau nei penkiolikmečių. Skirtingos šalys yra skirtingose šio proceso stadijose, skiriasi ir senėjimo tempai. Pavyzdžiui, Japonija susiduria su itin sparčiu visuomenės senėjimu ir privalo nedelsiant reaguoti. Tuo tarpu, Australijos visuomenė amžėja kur kas lėčiau. Sparčiausiai senėja besivystančios šalys.

Visuomenių senėjimas apima daugelį žmonių gyvenimo aspektų, įskaitant darbą, būstą, transportą, laisvalaikį, sveikatą ir santykius. Senstančio pasaulio sėkmės formulė yra vyriausybių ir politikų suvokimas, kokių galimybių ir iššūkių galima tikėtis dėl ilgaamžiškumo reiškinių.

Senėjimas neturėtų būti vertinamas kaip neigiamas procesas. 2006 m. pasaulinė senėjimo apklausa, apėmusi 21 valstybę ir maždaug 21 tūkst. 40-ies ir vyresnio amžiaus žmonių, nustatė, jog paprastai sendami žmonės jaučiasi gerai. Atlikus tyrimą taip pat išsiaiškinta, kad vyresniosios kartos atstovai nėra tik pasyvūs pagalbos prašytojai; jie ir toliau vaidina svarbų vaidmenį šeimoje, bendruomenėje ir darbo vietoje. Daugybėje šalių vyresnio amžiaus gyventojai turi aukštesnį išsilavinimą ir daugiau finansinių išteklių nei ankstesnių kartų atstovai.

Gyvenimo trukmės augimas pakeitė pagrindinę mirčių ir ligų priežasčių statistiką. XX a. pradžioje pagrindine grėsme gyvybei laikytos infekcinės ir ūminės ligos. Šiandien viena iš pagrindinių epidemiologinių tendencijų yra neįgalumo išsivystymas dėl lėtinių ir degeneracinių ligų, tokių kaip diabetas, vėžys, regėjimo ir klausos sutrikimai, demencija širdies ir kraujagyslių ligos. Nuo šių ligų kenčia viso pasaulio gyventojai nepriklausomai nuo pajamų lygio. Pasaulio sveikatos apklausos duomenimis, maždaug 15 proc. pasaulio gyventojų (1 mlrd. žmonių) kenčia nuo kokios nors negalios¹.

Vyresni žmonės, turintys didesnę perkamąją galią, nori išlikti sveiki, aktyvūs ir savarankiški. Sveikatos ir socialinės rūpybos sektoriai nėra gerai pritaikyti šiuolaikiniams poreikiams. Išsivysčiusiose šalyse vis dar dominuoja į ligonines orientuotos sveikatos priežiūros sistemos, pasižyminčios prastai apjungtomis paslaugomis, o daugelyje besivystančių šalių sveikatos priežiūros ir socialinės rūpybos paslaugos vis dar teikiamos menkai arba apskritai yra nepasiekiamos.

Sergančiųjų lėtinėmis ligomis ir (arba) neįgaliųjų gebėjimas dalyvauti visuomenės gyvenime tiesiogiai priklauso nuo to, kaip efektyviai yra užtikrinamas jų poreikių įgyvendinimas. Asmenys, kuriems išorinė pagalba yra neprieinama, rizikuoja tapti priklausomi nuo šeimos narių, o pastariesiems dėl šios priežasties gali tekti atsisakyti apmokamo darbo. Dauguma atvejų tokia situacija lemia, kad tiek vienos, tiek kitos pusės gyvenimo kokybė pablogėja dėl sumažėjusių pajamų ir socialinės atskirties. Pavyzdžiui, 2011 m. Jungtinėje Karalystėje

1 Leeson, G W & Harper S (2008) Some descriptive findings from the Global Ageing Survey (GLAS): Investing in Later Life. Oxford: Oxford Institute of Aging, University of Oxford.

atlikta apklausa parodė, jog 2 iš 5 žmonių dėl artimųjų priežiūros turėjo skolų, o 1 iš 2 žmonių kentė su rūpyba susijusius finansinius nepriteklius². Pažangios technologijos potencialiai gali pagerinti prieigą ir sumažinti išlaidas, susijusias su sveikata ir socialine rūpyba.

Per pastaruosius dešimtmečius informacinės ir ryšių technologijos paplito kone visuotinai. Pasiekimai jutiklinių technologijų ir interneto įrankių kūrimo srityje sukūrė naujus sveikatos ir socialinės rūpybos paslaugų teikimo standartus. Kartu su šiais pokyčiais atsirado ir nauji terminai, tokie kaip pagalbinės technologijos, nuotolinė medicina, nuotolinė priežiūra, elektroninė ir nuotolinė sveikatos priežiūra. Nors kiekviena apima skirtingą sritį, egzistuoja daug reikšmingų sutapimų.

Pagalbinės technologijos

Sąvoka apima įvairias priemones, įskaitant ir netechnologinius elementus, žemo technologinio lygio sprendimus ir namų aplinkoje esančias aukštasias technologijas, tokias kaip griuvimus fiksuojantys davikliai, gaisro ar užtvindymo apsaugos sistemos, nuotolinės rūpybos ir nuotolinės sveikatos priežiūros paslaugų paketai. Šios sistemos skirstomos į pagalbines, prevencines ir reagavimo, o klasifikuojamos pagal tai, kokią funkciją atlieka. Pagalbinės technologijos taip pat gali palengvinti globėjų darbą. Vietoje to, kad vyras perskaitytų laišką savo regos negalią turinčiai žmonai, jis gali pasinaudoti teksto atpažinimo programine įranga. Dideliu atstumu nutolusiose vietovėse gyvenantys šeimos nariai gali palaikyti ryšį vaizdo skambučių pagalba ar stebėti judėjimą namuose naudodamiesi jutiklių monitoringo programa internete.

Pagalbinių technologijų tipai

Jos skirstomos į pagalbines, prevencines ir reagavimo, o klasifikuojamos pagal tai, kokią funkciją atlieka.

Pagalbinės technologijos padeda žmonėms atlikti tas užduotis, kurių jie negali atlikti savarankiškai, pvz.:

- Įranga, skirta priminti išgerti vaistus
- Laiptų keltuvas
- Klausos aparatas
- Didinamasis stiklas (lupa)

2. Carers UK (2012) Future Care: Care and technology in the 21st century. Technology Strategy Board: London

Reagavimo technologijos padeda valdyti rizikos veiksnius ir signalizuoja apie įvykius, pvz.:

- Ant riešo dėvimas signalizuojantis įtaisas
- Dujų nuotėkio daviklis

Preveninės technologijos padeda išvengti pavojingų situacijų, praneša apie pavojų, pvz.:

- Griuvimų indikatoriai
- Fiziologinius simptomus matuojantys ir vertinantys kontrolės prietaisai
- Patalpų užimtumo davikliai.